

מלחמת עי השניה: התיקון - פרק ח'

פרק ז' עסק בתיקון של עם ישראל, אחרי חטא עכן.

כעת צריכים לצאת למלחמה מחודשת בעי.

כדאי לנסות לחשוב עם התלמידים באיזה מצב נמצאים בני ישראל, האם הם מוכנים למלחמה, האם יהיה קל להם לחזור ולהלחם על העי? ומה מרגיש יהושע?

נקרא את פסוק א' ונראה כיצד עוזר ה' ליהושע ולעם ישראל במצבם:

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל תִּירָא וְאֵל תַּחַת
קַח עִמָּךְ אֶת כָּל עַם הַמִּלְחָמָה וְקוּם עֲלֵה הָעֵי
רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת מֶלֶךְ הָעֵי וְאֶת עַמּוֹ וְאֶת עִירוֹ וְאֶת אַרְצוֹ:

קודם כל בפסוק מופיעים דברי חיזוק של ה', בוודאי שלא קל לצאת למלחמה אחרי שנכשלו במלחמה הקודמת.

לאחר מכן מופיעה הנחיה: 'קח עמך את כל עם המלחמה' – במה זה שונה מן המלחמה הראשונה שהיתה בעי?

פרק ז', (ד) וַיַּעֲלוּ מִן הָעֵם שְׁמָה כְּשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים אִישׁ

במלחמה הראשונה יוצא העם בלי יהושע, והפעם יהושע עומד בראש הצבא.

במלחמה הראשונה עלו רק 3000 לוחמים והפעם עולה כל העם.

כשם שכולם היו שותפים במעשה התיקון של חטא עכן, כך גם כולם שותפים במעשה התיקון של מלחמת העי.

נשים לב לחלק השלישי של הפסוק: 'ראה נתתי בידך את מלך העי ואת עמו ואת עירו ואת ארצו' האם יש למילים האלו מקבילה בפרק ז' במלחמה על העי?

האם יש למילים האלו מקבילה בפרק ו' במלחמה על יריחו (ראו פרק ו' פסוק ב')? מה ניתן ללמוד מכך?

כדאי לתת לתלמידים להגיע למסקנה כי מלחמת העי הראשונה היתה יוצאת דופן משום שלא היתה בה הנחיה של ה' ובעצם גם לא ביקשו בני ישראל את הנחיה ה' כשיצאו למלחמה.

אולי זוהי חלק מן הבעיה במלחמת העי הראשונה, המחשבה שנוכל לנצח בכוחנו, שלא צריך את כל הלוחמים וגם לא צריך את עזרת ה' במלחמה?

הפעם הדבר שונה. יוצא כל העם למלחמה (לא מזלזלים באוייבים) וגם מקבלים את ההבטחה של ה' שינצחו את מלך העי.

ובכל זאת, יש שוני גדול בין המלחמה השניה בעי ובין מלחמת יריחו, ואליו נתייחס בקריאת הפסוקים:

(ב) וְעִשִּׂיתָ לְעֵי וּלְמַלְכָּה כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּה

רַק שְׁלָלָה וּבְהֶמְתָּה תִּבְזֹזוּ לָכֶם

שִׁים לָךְ אַרְבַּ לְעִיר מֵאַחֲרֶיהָ:

גם בפסוק ב' אנו מוצאים שלושה חלקים

גורלם של העי ושל מלך העי כגורל העיר יריחו ומלכה

אבל – את שללה של העי לוקחים בני ישראל, בניגוד לחרם שהיה על שלל יריחו.

מדוע? גם על כך נעמוד בהמשך.

נקרא את החלק השלישי של הפסוק ונסה להבין מה מצווה ה' על יהושע?

ה' למעשה עוזר ליהושע לנצח במלחמה בכוח חכמתו ולוחמיו, מיד נראה כיצד.

במלחמת יריחו, אחרי ההבטחה 'ראה נתתי בידך את יריחו ואת מלכה', מתאר ה' ליהושע את הנס

שיתרחש בכיבוש יריחו ואילו כאן, במלחמת העי, אחרי ההבטחה, מתאר ה' ליהושע את דרך הכיבוש

הצבאית בה ינהג.

זהו מעבר חשוב, ההבטחה הא-להית נשמרת, אך המעשה האנושי אינו מלווה את הנס אלא הוא

בעצמו גורם לנצחון במלחמה. את התכסיס של יהושע במלחמת העי, לומדים עד היום בצבאות

שונים בעולם, כדרך להלחם ולנצח.

(ג) וַיִּקֶּם יְהוֹשֻׁעַ וְכָל עַם הַמִּלְחָמָה לְעֵלוֹת הָעִי וַיִּבְחַר יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֹשִׁים אֲלָף אִישׁ גִּבּוֹרֵי

הַחֵיל וַיִּשְׁלַחֵם לְיָלָה:

(ד) וַיֵּצֵאוּ אֹתָם לֵאמֹר רְאוּ אִתְּם אַרְבָּים לְעִיר מֵאַחֲרֵי הָעִיר אֵל תִּרְחִיקוּ מִן הָעִיר מֵאֵד

וְהִייתֶם כְּלָכֶם נֹכְחִים:

(ה) וְאֲנִי וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֶל הָעִיר וְהָיָה כִּי יֵצְאוּ לִקְרַאתְנוּ כַּאֲשֶׁר בְּרַאשֵׁנָה וְנִסְנוּ לִפְנֵיהֶם:

(ו) וַיֵּצְאוּ אַחֲרֵינוּ עַד הִתִּיקְנוּ אוֹתָם מִן הָעִיר כִּי יֵאָמְרוּ נָסִים לִפְנֵינוּ כַּאֲשֶׁר בְּרַאשֵׁנָה וְנִסְנוּ לִפְנֵיהֶם:

(ז) וְאַתֶּם תִּקְמוּ מֵהָאוֹרֵב וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת הָעִיר וּנְתַנָּה ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּיַדְכֶם:

(ח) וְהָיָה כִּתְפֹשְׁכֶם אֶת הָעִיר תִּצִיתוּ אֶת הָעִיר בְּאֵשׁ כְּדָבַר ה' תַּעֲשׂוּ רְאוּ צִוִּיתִי אֶתְכֶם:

כדאי כמובן לשרטט את הדברים על מנת לוודא שהתלמידים מבינים את המהלך (בשלב הבא כדאי

גם להדגים באמצעות הצגה של התלמידים).

האורבים

העי

יהושע והעם

קודם כל יש להבין את המושג 'אורב'. שימו לב כי התלמידים מכירים מן הסתם את העוף 'עורב'

ולכן צריך לוודא שהם מבינים את הכתיב השונה של המילים.

אורב הוא שמו של כוח לוחמים הנמצא במארב כלומר, מחכה בסתר לאוייב, בלי שהאוייבים יראו

אותו.

האורבים הם קבוצה קטנה יחסית של חיילים (גיבורי חיל – כלומר, חיילים מובחרים=סיירת),

המסתתרים מאחרי העיר

יהושע ואנשיו מנצלים את הבטחון העצמי שיש לאנשי העי לאחר שנצחו בקרב הראשון. הם יוצאים לקרב לעבר אנשי העי וכשהללו יוצאים לקראתם, יהושע ואנשיו נסוגים וגורמים לאנשי העי לעזוב את העיר ולרדוף אחריהם ('עד התיקנו אותם מן העיר' = עד שננתק אותם מהעיר) כאשר אנשי העי עוזבים את העיר כדי לרדוף אחרי יהושע ואנשיו ייצאו האורבים, ישתלטו על העיר הריקה וישרפו אותה באש.

נשים לב כי יהושע מסיים את ההסברים שלו לאורבים אודות תפקידם, במילים: 'כדבר ה' תעשו'. כלומר, התכסיס הצבאי הזה כולו צו ה'.

(ט) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל הַמְּאָרֵב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין בַּיִת אֶל וּבֵין הָעֵי מִיָּם לְעֵי וַיִּלֶּן יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעַם:

האורבים שומעים בקולו של יהושע ומתמקמים ממערב לעי ואילו יהושע בעצמו נמצא בלילה שלפני המלחמה עם הלוחמים כדרכו של מפקד.

הערה: בהמשך הפסוקים ישנן כמה חזרות ושינויים מן התיאור בפסוקים ג'-ח' ובהם כנראה תוספת של אורב נוסף לכוח הראשון. אין צורך לעסוק בכך וראוי להתמקד ברעיון הכללי של הצלחת תכנית המארב.

מודגשים הפסוקים בהם כדאי להתמקד, את הפסוקים האחרים כדאי לקרוא אך לא להתייחס לפרטים. במידה והתלמידים שואלים אפשר בהחלט להסביר להם שהפרטים הללו דורשים הסברים שיסיטו אותנו מן השיעור ולכן איננו מתמקדים בהם

(י) וַיִּשְׁכַּם יְהוֹשֻׁעַ בְּבֹקֶר וַיִּפְקֹד אֶת הָעַם וַיַּעַל הוּא וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָעַם הָעֵי:
(יא) וְכָל הָעַם הַמְּלַחְמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ עָלוּ וַיִּגְשׁוּ וַיָּבֹאוּ נֶגֶד הָעִיר וַיַּחֲנוּ מִצְפּוֹן לְעֵי וְהָיָ בֵּינֵינוּ וּבֵין הָעֵי:
(יב) וַיִּקַּח כַּחֲמִשָּׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּשֶׂם אוֹתָם אַרְבַּ בֵּין בַּיִת אֶל וּבֵין הָעֵי מִיָּם לְעִיר:
(יג) וַיִּשְׁימוּ הָעַם אֶת כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצְפּוֹן לְעִיר וְאֵת עֲקֵבוֹ מִיָּם לְעִיר וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעַמָּק:
(יד) וַיְהִי כִּי רָאוּ מִלֶּךָ הָעֵי וַיִּמְהָרוּ וַיִּשְׁכְּמוּ וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמוֹעֵד לִפְנֵי הָעֲרֵבָה וְהוּא לֹא יָדַע כִּי אַרְבַּ לוֹ מֵאֲחֵרֵי הָעִיר:
(טו) וַיִּנְגְּעוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵיהֶם וַיִּנְסוּ דָרָךְ הַמְּדָבָר:
(טז) וַיִּזְעַקוּ כָּל הָעַם אֲשֶׁר בְּעִיר בְּעֵי לְרֹדֶף אַחֲרֵיהֶם וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ וַיִּנְתְּקוּ מִן הָעִיר:
(יז) וְלֹא נִשְׂאָר אִישׁ בְּעֵי וּבַיִת אֶל אֲשֶׁר לֹא יָצְאוּ אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲזְבוּ אֶת הָעִיר פְּתוּחָה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל:

גם סיפור תיקון חטאו של עכן מתחיל במילים:

פרק ז' (טז) וַיִּשְׁכַּם יְהוֹשֻׁעַ בְּבֹקֶר

וכך אנו רואים את החיבור בין סיפור עכן וסיפור המלחמה.

יח) וַיֹּאמֶר ה' אֵל יְהוֹשֻׁעַ נְטֵה בְּכִידוֹן אֲשֶׁר בְּיָדְךָ אֵל הָעִי כִּי בְיָדְךָ אֶתְנַנֶּה וַיֵּט יְהוֹשֻׁעַ בְּכִידוֹן אֲשֶׁר בְּיָדוֹ אֵל הָעִיר:

יט) וְהָאֹרֶב קָם מִהָרָה מִמְּקוֹמוֹ וַיְרוּצוּ כְּנֹטוֹת יָדוֹ וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיִּלְכְּדוּהָ וַיִּמְהָרוּ וַיִּצְיִתוּ אֶת הָעִיר בְּאֵשׁ: (כ) וַיִּפְּנוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אַחֲרֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה עֲלֶיהָ עָשָׂן הָעִיר הַשְּׂמִימָה וְלֹא הָיָה בָּהֶם יָדַיִם לְנוֹס הִנֵּה וְהִנֵּה וְהָעָם הִנָּס הַמְּדַבֵּר נִהְפָּךְ אֵל הָרוֹדֵף:

כא) וַיְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי לַכַּד הָאֹרֶב אֶת הָעִיר וְכִי עֲלֶיהָ עָשָׂן הָעִיר וַיָּשְׁבוּ וַיִּכּוּ אֶת אַנְשֵׁי הָעִיר: (כב) וְאֵלֶּה יֵצְאוּ מִן הָעִיר לִקְרֹאתָם וַיְהִי לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ אֵלֶּה מִזֶּה וְאֵלֶּה מִזֶּה וַיִּכּוּ אוֹתָם עַד בְּלִתֵּי הַשָּׂאִיר לוֹ שָׂרִיד וּפְלִיט:

כג) וְאֶת מֶלֶךְ הָעִיר תִּפְשׂוּ חַי וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ אֵל יְהוֹשֻׁעַ:

כד) וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַרְגֵם אֶת כָּל יִשְׂבֵי הָעִיר בַּשָּׂדֶה בַּמְּדַבֵּר אֲשֶׁר רָדְפוּם בּוֹ וַיִּפְּלוּ כָלָם לְפִי חֶרֶב עַד תָּמָם וַיָּשְׁבוּ כָל יִשְׂרָאֵל הָעִיר וַיִּכּוּ אֶתָּה לְפִי חֶרֶב:

כה) וַיְהִי כָל הַנְּפִלִים בַּיּוֹם הַהוּא מְאִיֵּשׁ וְעַד אֲשֶׁה שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלְפֵי כָל אַנְשֵׁי הָעִיר:

כו) וַיְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵשִׁיב יָדוֹ אֲשֶׁר נְטֵה בְּכִידוֹן עַד אֲשֶׁר הִחְרִים אֶת כָּל יִשְׂבֵי הָעִיר:

כז) רַק הַבְּהֵמָה וְשִׁלַּל הָעִיר הֵהִיא בְּזָזוֹ לָהֶם יִשְׂרָאֵל כְּדָבַר ה' אֲשֶׁר צִוָּה אֶת יְהוֹשֻׁעַ:

כח) וַיִּשְׂרֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָעִיר וַיִּשְׂמְיָהָ תֵּל עוֹלָם שְׂמִמָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

כעת נכון להדגים את המלחמה על כל מרכיביה, תוך כדי קריאת הפסוקים מתחילת הפרק ועד כה. מיהם הגורמים המשתתפים במלחמה?

האורב המתין מאחורי העיר.

אנשי העי העוזבים את עירם לרדוף אחרי בני ישראל

בני ישראל העושים את עצמם נסים מפני אנשי העי

יהושע העומד עם הכידון ומסמן לאורבים לצאת ממחבואם

נמקם קודם את כל הגורמים במקומם ואז נוכל להדגים את התפנית:

האורבים שורפים את העיר בקלות כי אין שם אנשים;

אנשי העי הרואים את השריפה מאחוריהם מתבלבלים: 'וַיִּפְּנוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אַחֲרֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה עֲלֶיהָ עָשָׂן הָעִיר הַשְּׂמִימָה'

בני ישראל הרואים את העשן מסתובבים ופונים להלחם באנשי העי: 'וְהָעָם הִנָּס הַמְּדַבֵּר נִהְפָּךְ אֵל הָרוֹדֵף':

ואנשי העי מוצאים את עצמם בתווך בין הלוחמים מאחור ומלפנים.

כך נופלת העי בידי לוחמיו של יהושע.

נשים לב כי בפסוק י"ח ה' מביח ליהושע כי יתן את העי בידו (הטיית הכידון מזכירה לנו את מטה משה המונף בים סוף (שמות פרק י"ד):

טו) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה מֶה תַּצַּעַק אֵלַי דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ:

טז) וְאֶתֶּה הָרָם אֶת מִטְּדָה וְנָטָה אֶת יָדְךָ עַל הָיָם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשׁה:

כז) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה נְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הָיָם וַיָּשְׁבוּ הַיָּם עַל מִצְרַיִם עַל רֶכְבוֹ וְעַל פָּרָשָׁיו:

כז) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיָּשֶׁב הַיָּם לַפָּנוֹת בְּקֶרֶךְ לְאֵיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ וַיִּנְעַר ה' אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם:

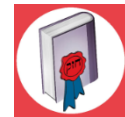
בכך מדגים לנו הכתוב כי יהושע מקבל את כוחו מה' בדיוק כפי שמשה מקבל את כוחו מה' וכך ניצלים בני ישראל. המלחמה אם כן מתרחשת גם בשדה הקרב וגם ברצון ה'.

אנו רואים כאן את ההבנה הכפולה שיש לנו לדברים: מצד אחד רואים דברים מאד ארציים (מלחמה שמנוהלת באמצעות טכסיסי קרב) ומצד שני יודעים שה' עם העם (הכידון של יהושע שהוא גם כלי לסמן וגם כלי לכוון כלפי ה' – כמו ידיו של משה במלחמת עמלק). כך אנו לומדים גם לימינו שאנחנו פועלים בעולם בכלים רגילים, אבל משפיע על התוצאה רצון ה' ועזרתו. חשוב מאד לעסוק במסר הזה עם התלמידים ולראות אותו פועל גם בהמשך הפרקים בספר יהושע, בתנ"ך וכמובן גם בימינו.

סיכום:

פרקים ז-ח רבי התרחשויות (פרק ח' עדיין לא הסתיים אולם להמשכו נקדיש שיעור נפרד). חשוב בסוף היחידה הזו לחזור על הערכים שלמדנו בה: המעבר החשוב בין עולם של נס (מלחמת יריחו) ובין עולם של טבע (מלחמת עי השניה שהתרחשה באמצעות טכסיסי מלחמה רגילים). בני ישראל צריכים להתחיל להתרגל לכך שהם פועלים בדרכים רגילות. אבל חייבים לדעת שיכולתם להצליח תלויה באמונתם ובדרך בה הם שומרים על המצוות.

הערבות ההדדית, חברה שמתרחשים בתוכה דברים לא טובים צריכה לבדוק את עצמה. מעשיו של עכן הם חטא אבל ההתנהגות של עם ישראל היוצא למלחמה בלי לשאול את ה', מעידה גם על הבטחון העצמי שלהם ביכולתם ולא בהבנתם שה' עומד מאחורי ההצלחות שלהם.

כדאי להציג בפני התלמידים את כל השלבים של מה שקרה

חטא עכן

הכשלוך בעי

התפילה של יהושע

החשיפה של עכן ועונשו

התכנון של מלחמת העי השניה

הנצחון בקרב

ולשאל אותם מה הדבר החשוב שלמדו מן הפרקים הללו? ומתוך דבריהם לבנות את המסרים.